HYPOXIE

Ústav patofyziologie, LF UK v Plzni

Jan Cendelín, 2017

Hypoxie = nedostatek kyslíku ve tkáních

Hypoxémie = nedostatek kyslíku v krvi

Asfyxie = nedostatek kyslíku + hromadění CO_2

Hyperkapnie = ↑ PaCO2

Hypokapnie = ↓ PaCO2

Dodávka kyslíku:

- atmosféra (složení vzduchu, tlak), dýchací systém, oběh, krev (hemoglobin)

Spotřeba O_2: 200 - 250 ml/min

- tvorba ATP v mitochondriích, oxidace látek

Zásoby O_2 na cca 5 min: plíce, krev, myoglobin

Gradient kyslíku z atmosféry k mitochondriím

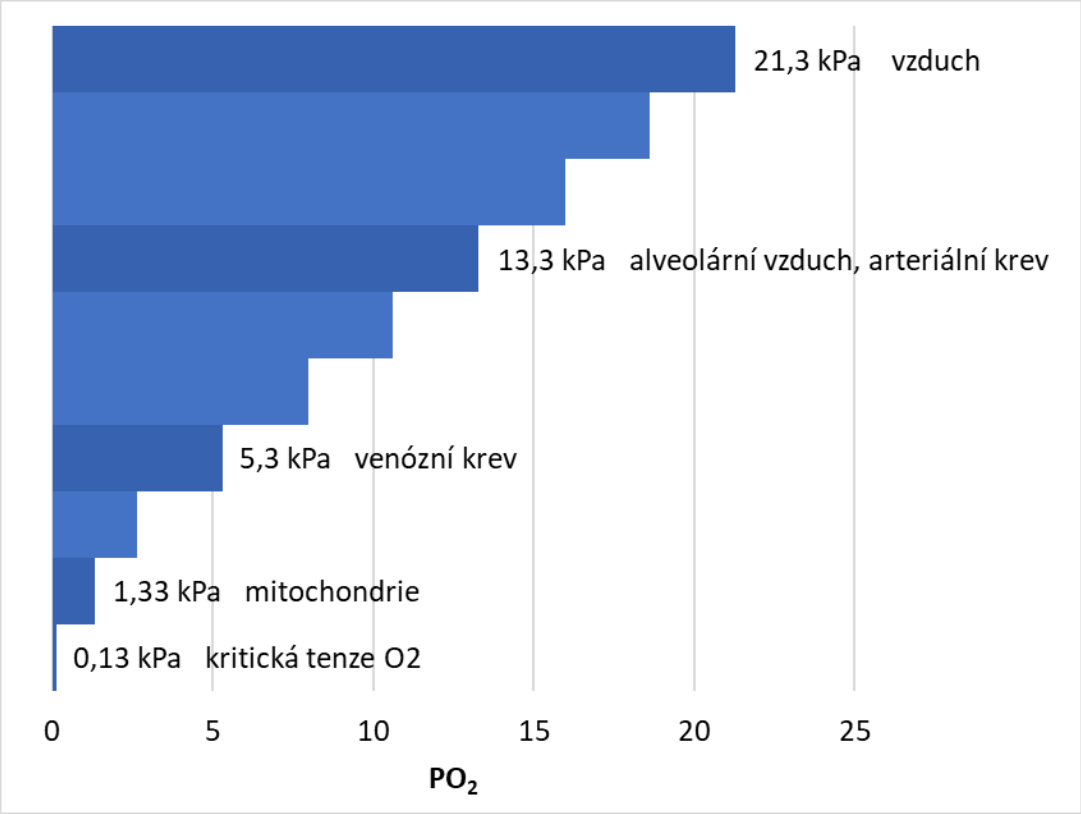

Obsah kyslíku v 1 l krve v závislosti na PO_2

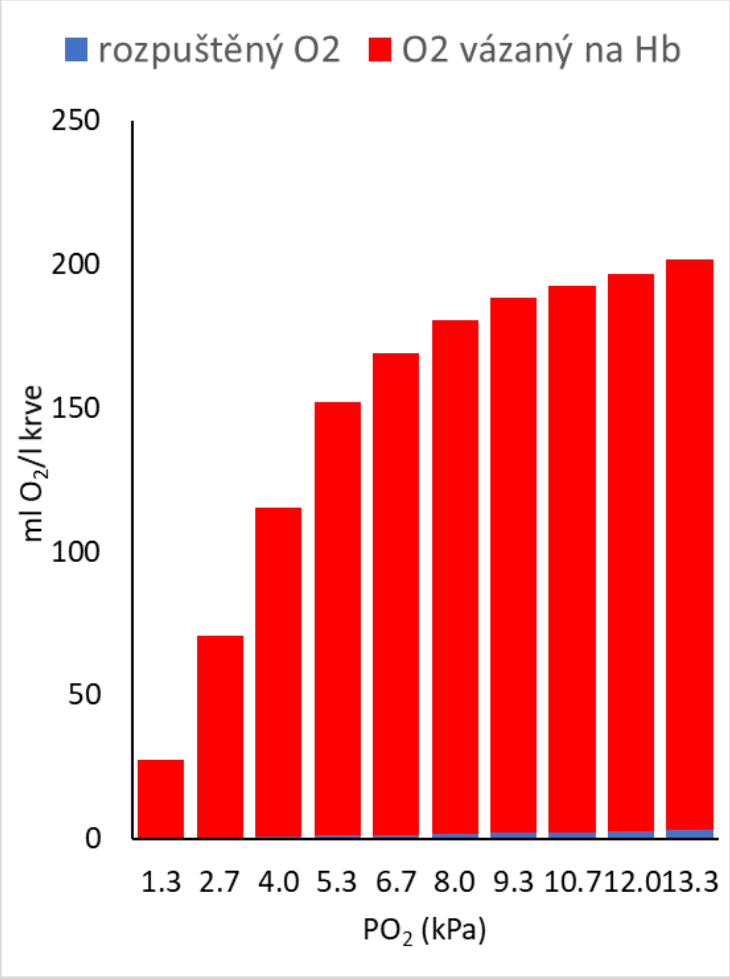

1 g HbO_2 → 1,34 - 1,39 ml O_2

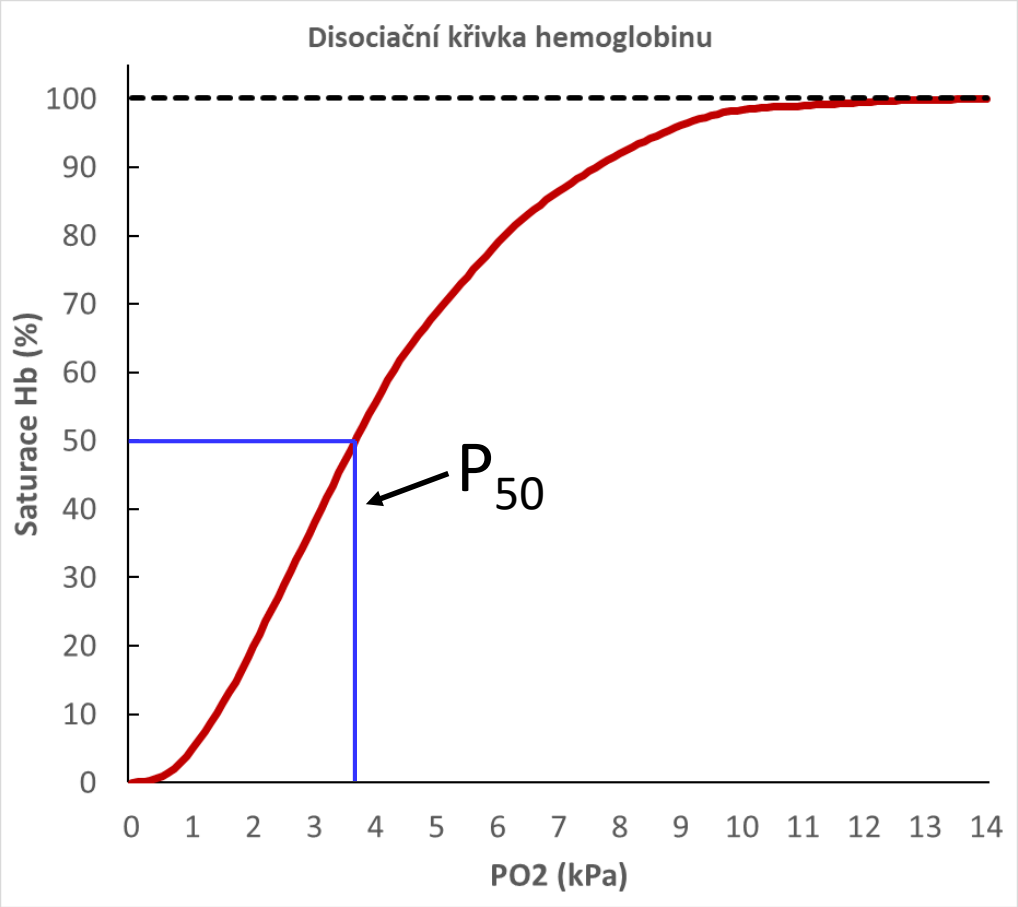
Disociační křivka hemoglobinu
Saturace Hb (%)
100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14
PO2 (kPa)
P50

Posun doleva:

- ↑ pH
- ↓ CO_2
- ↓ teploty
- ↓ 2,3-DPG

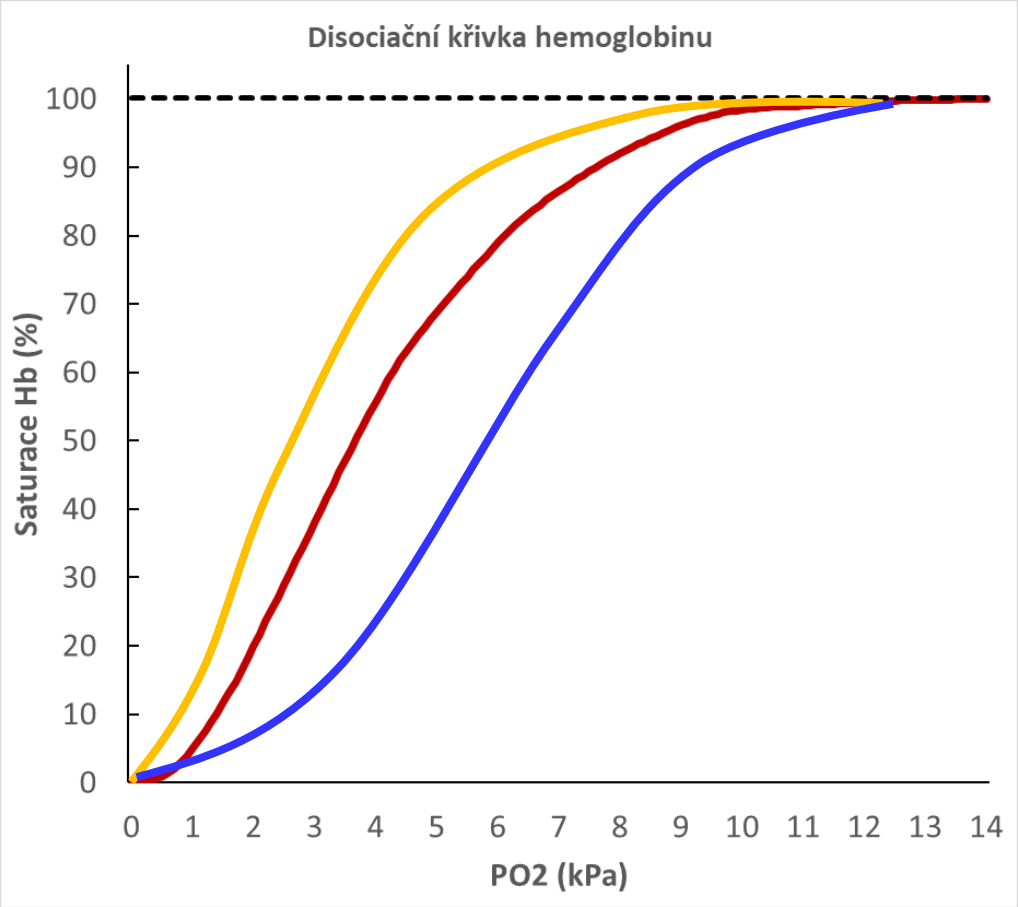

Posun doprava:

- ↓ pH
- ↑ CO_2
- ↑ teploty
- ↑ 2,3-DPG

CYANÓZA

= modravé zbarvení sliznic a kůže způsobené redukovaným hemoglobinem

- Při koncentraci redukovaného hemoglobinu nad 50 g/l
- Záleží na
  - saturaci hemoglobinu kyslíkem
  - celkové koncentraci hemoglobinu → snáze při polycytémii (polyglobulii)
    → obtížně při anemii

Anemie

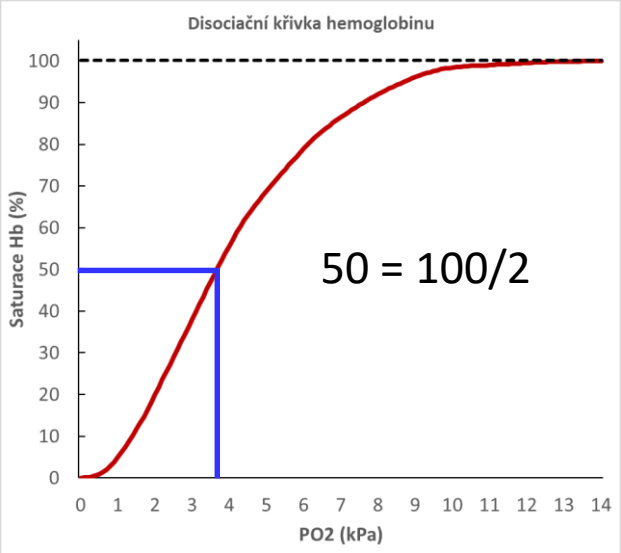

Norma

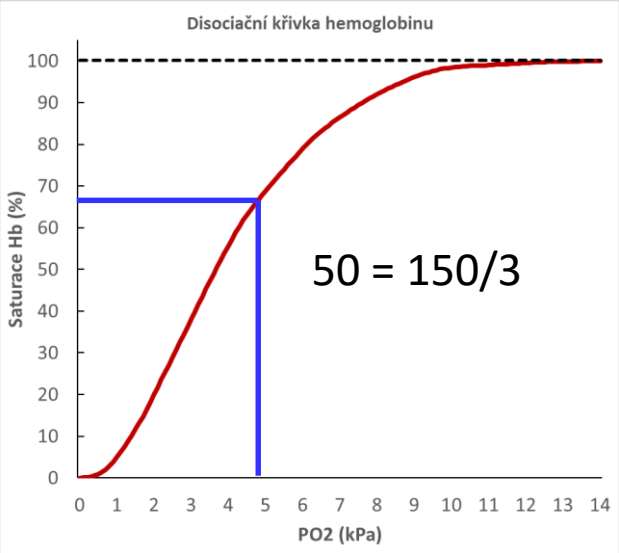

Polyglobulie

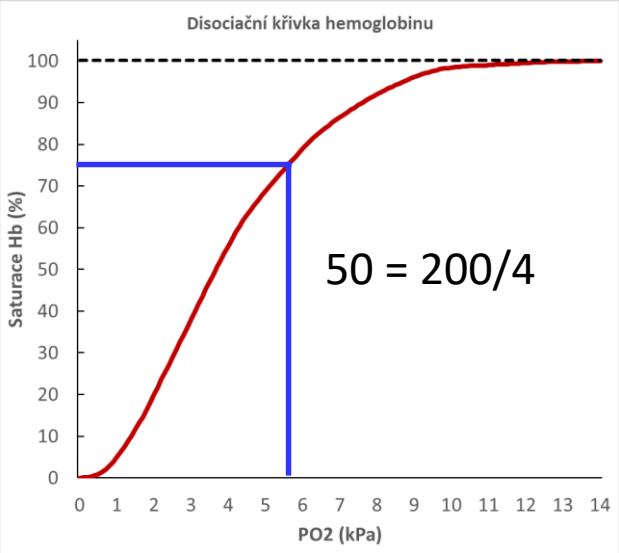

CYANÓZA

- **Periferní**
  - omezená část těla
  - stagnace krve (zejm. žilní příčiny)
- **Centrální**
  - celé tělo, lépe patrná na sliznicích
  - hypoxická hypoxie – poruchy dýchání, pravo-levé zkraty

TYPY HYPOXIE

- Hypoxická
- Transportní, anemická
- Cirkulační
- Histotoxická

Hypoxická hypoxie

= hypoxie se sníženým PaO_2

→ snížená saturace hemoglobinu

→ snížený obsah O_2 v krvi

→ snížený PvO_2 – vyšší extrakce O_2 ve tkáních

Postihuje celý organismus.

Příčiny:

- Nízký parciální tlak O2 ve vdechovaném vzduchu
  - vysoká nadmořská výška, dýchání v uzavřeném prostoru, zvýšený obsah jiných plynů ve vzduchu
- Poruchy ventilace
  - obstrukční a restrikční poruchy
- Poruchy difuse v plicích
  - restrikční poruchy (↓ difusní plochy), emfyzém, plicní edém, pneumonie, ARDS
- Poruchy perfuse plic
  - embolie do a. pulmonalis, změny poměru ventilace/perfuse
- Srdeční vady s pravo-levým zkratem + A-V zkraty v plicích

Hypoxická hypoxie

Projevy: - záleží na příčině a mechanismu vzniku hypoxie

- Centrální cyanóza
- Dušnost
- Únavnost, snížená fyzická výkonnost
- Poruchy funkce orgánů (mozek)
- Laktátová acidóza (spíše při současné svalové práci)

Respirační insuficience

Parciální, 1. typu

- Hypoxie bez hyperkapnie (může být dokonce hypokapnie)

Globální, 2. typu

- Hypoxie + hyperkapnie
- Porucha ventilace

$PaCO_2$ závisí zejména na ventilaci plic.
Pro dobrou rozpustnost je CO_2 méně postižen poruchami difuse než O_2.

Manifestní – změny hodnot dýchacích plynů i v klidu
Latentní – hodnoty dýchacích plynů v klidu normální, projeví se až při námaze

Transportní (anemická) hypoxie

= hypoxie ze snížené kapacity krve vázat kyslík

→ normální PaO_2

→ normální saturace hemoglobinu (pokud je schopen vázat kyslík)

→ snížený obsah O_2 v krvi

Postihuje celý organismus.

Příčiny:

- Anemie – málo hemoglobinu
- Otrava CO
- Methemoglobinemie = otrava dusičnany

Projevy:

- Bledost při anémii, červená kůže při otravě CO, cyanóza s našedlým odstínem při methemoglobinemii
- Únava, dušnost, tachykardie, palpitace, funkční srdeční šelest
- V těžkých případech (zejm. otrava CO) orgánové poruchy, poruchy vědomí, smrt

Cirkulační hypoxie

= hypoxie ze snížené perfuse tkáně krví

→ normální PaO_2

→ normální saturace hemoglobinu

→ normální obsah O_2 v arteriální krvi

→ obvykle snížený PvO_2 (↑ extrakce O_2 tkáněmi)

Celkově nebo lokálně.

Příčiny:

- Ischemická
  - uzávěr tepny
  - levostranné srdeční selhání
  - šok
- Stagnační
  - uzávěr žíly
  - pravostranné srdeční selhání

Projevy:

- Bolest
- Bledost (ischémie)
- Cyanóza (stagnace)
- Poškození orgánů

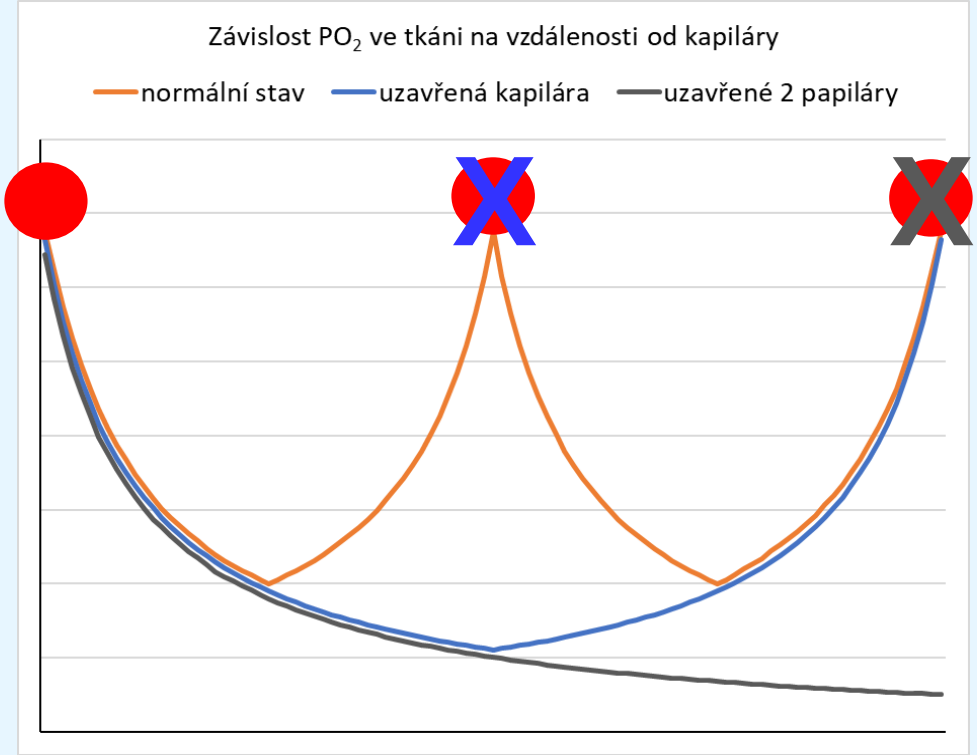

Snížené plnění mikrocirkulace vede ke kolapsu některých kapilár.

Histotoxická hypoxie

= hypoxie z neschopnosti buněk využít kyslík (mitochondrie, cytochromoxidázový systém)

→ normální PaO_2

→ normální saturace hemoglobinu

→ normální obsah O_2 v arteriální krvi

→ zvýšený obsah O_2 ve venózní krvi

Spíše celkově.

Příčiny:

- Otrava kyanidy
- Otrava kobaltem

Projevy:

- Není cyanóza, spíše červená kůže (okysličená krev i v žilách)

Kompenzační reakce na hypoxii

- Aktivace různých reakcí u jednotlivých typů hypoxií
  - záleží na PaO_2 a obsahu O_2 v arteriální krvi
    - → aktivace periferních (aortální a karotická tělíska, ledviny, cévy, erytrocyty) a centrálních chemoreceptorů (dýchací centrum)
      - → aktivace sympatiku, ovlivnění činnosti dýchacího centra, produkce erytropoetinu, vazomotorika, tvorba 2,3-DPG

- Lokálně nebo na celkové úrovni
- Různá účinnost u jednotlivých typů hypoxií
- Mohou situaci komplikovat

Kompenzační reakce na hypoxii

Lokální reakce:

- Vazodilatace - vyvolána snížením PaO_2 a zvýšením $PaCO_2$
  - přívod více krve

  Ale: generalizovaná vazodilatace → pokles periferní rezistence – faktor rozvoje šoku

  Ale: V plicích hypoxie navozuje vazokonstrikci → plicní hypertenze

- Posun disociační křivky Hb doprava → snížení afinity Hb ke kyslíku → uvolnění O_2

- Anaerobní metabolismus → laktátová acidóza

- Exprese VEGF (vascular endothelial growth factor) → novotvorba cév

- Exprese p53 → omezení proliferace buněk

Kompenzační reakce na hypoxii

Systémové reakce:

- Hyperkinetická cirkulace - akutní reakce
  - aktivace sympatiku
  - účinná u transportní hypoxie

- Zvýšení ventilace - akutní reakce
  - neúčinná u anemie, účinná při sníženém PO_2 ve vzduchu
  → hypokapnie → respirační alkalóza

- Erytropoetin (ledviny, játra) - dlouhodobá reakce
  - polyglobulie, korekce anemie
  - zejm. u hypoxické, příp. u cirkulační hypoxie

Literatura

Nečas a kol.: Obecná patologická fyziologie

Rokyta a kol.: Fyziologie a patofyziologie pro klinickou praxi

Ganong: Přehled lékařské fyziologie

Klener a kol: Vnitřní lékařství